# עושה שלום

עושה שלום

בטאון בית הוראה ולשכה לממונות
שע"י כולל "זכור לאברהם" וביה"כ "משכן הקודש" ביתר עילית

גליון מס' 39


## פרשת ויצא

### הרה"ג ר' שלמה זעפרני שליט"א
אב"ד "כתר תורה"

**שאלה:** הנה בשנים האחרונות הוקם ארגון ע"י גדולי הדינים שליט"א אשר פיו יקבנו "נקי כפים".

ארגון זה שם לו ליעד למצוא פתרון עבור אנשים פרטים או סוחרים אשר נכשלו בגזל ממון לזולת בכל דרך של הפסד ולא מתאפשר להם לקיים "והשיב את הגזילה אשר גזל" אם מפני שאינם יודעים בבירור ממי גזלו או הפסידו את ממונו, ואם מפני שאותו גוף שממנו גזלו כבר אינו מתפקד ולא ידוע להם איך יקיימו את ההשבה.

וכבר אמרו חז"ל הגוזל ואינו יודע ממי גזל יקיים בהם צורכי רבים אך לא נחשב הדבר השבה מעלייתא. עיין חו"מ (סימן שס"ו ס"ב) הרועים והגבאים והמוכסין תשובתם קשה מפני שגזלו את הרבים ואינו יודעים למי יחזירו, לפיכך יעשו בהם צורכי רבים כגון בורות שיחים ומערות.

וכתב שם הפת"ש (סק"א) בשם התוספות ב"ב (פ"ח: ד"ה התם), אשר כתבו דהיכא דגזל הרבים ואינו יודע למי ישיב אע"ג דאמרינן (ב"ק צ"ד ע"ב) יעשה בהם צורכי רבים מ"מ לאו תשובה מעלייתא, וכ"ה בסמ"ע (סימן רל"א ס"ק ל"ד).

וכבר אמר איוב "ההלך לבי אחר עיני אם בכפי דבק מאום". וכתב המסילת ישרים (פרק י"א) והבט יופי המשל אשר המשיל את הממון לדבק שאם אדם אינו נזהר בממון הזולת ממילא נדבק בידיו, ולא נחתם גז"ד של דור המבול אלא על הגזל כדכתיב "כי מלאה הארץ חמס".

וע"כ שם לו ארגון זה למטרה שתהיה תשובת הגזלנים בין בשוגג ובין במזיד באופן הנ"ל שאין לו דרך להשיב לנגזל עצמו וירצה לעשות תשובה מעליתא ככל האפשר.

הדבר שיעשה הוא שאותו גזלן יתרום לארגון סך מסוים כפי מה שמשער שאותו גזל, והארגון הנ"ל "נקי כפים" יזכה את הסכום לנגזל או הנגזלים והכסף שנתרם יהיה מונח בקופת הארגון וישמש הכסף לגמ"ח עבור נצרכים ואשר יהיה לזכותו של הנגזל מאחר והכסף זוכה עבורו ומונח בגמ"ח לצורכי הלוואות וכנ"ל. כמו"כ אם במשך הזמן ימצא הגזלן את הנגזל יוכל לקחת את תרומתו מהגמ"ח ולהשיב את כסף הגזילה לנגזל באופן ישיר.

עתה נשאלה שאלה ע"י הלומדים מה פתרון יש כאן כאשר הנגזל אינו ידוע ונשתקע שמו עד שאפילו הגזלן אינו בר יכולת להגיע אליו, וא"כ איך מהני לזכות לו את כסף הגזילה כאשר הוא נמצא במצב של נשתקע שמו אשר לכאורה הוי מצב של הפקר?

**תשובה:** נקום ונשנה פרק זה של נשתקע שמו.

קיי"ל כרבנן דפליגי אדר"א והסוברים דקרקע אינה נגזלת ולכך הגוזל קרקע ושטפה נהר אומר לו הרי שלך לפניך (ב"ק קי"ז:). וכמו"כ היושב בסוכה גזולה יצא ידי חובה כיון שקרקע אינה נגזלת וכל היכא דקיימא ברשותיה דמאריה קיימא, ולכך לא קרינן בה לך ולא מן הגזול, אלא הויא כסוכה שאולה שיוצאים בה ידי חובה, (סוכה ל"א).

ואע"ג שפסק הרמב"ם (פ"ז מגניבה הי"א) דהמסיג גבול חבירו עובר גם משום גזל או גניבה, זהו לעניין לאו דלא תגזול, אבל קנייני גזילה אין בקרקע דממעטינן לה מכלל ופרט וכלל כנ"ל בגמ' ב"ק (קי"ז:), ולכך אין בה דין השבה ואין בה קניני גזילה לעניין שינוי, (פנ"י ב"מ ס"א. בתוד"ה אלא).

ומ"מ גם לשיטות הסוברות דאין לא תגזול בגזלת קרקע, מ"מ כתב הרא"ש בתשובה (כלל צ"ה סימן א') מובאת בטור חו"מ (סימן שע"א) דאם ישב בבית חבירו ולא העלה לו שכר עובר משום לא תגזול. הרי שעל השימוש בקרקע היכא דקיימא לאגרא בודאי עובר משום לא תגזול, ורק על גזילת גוף הקרקע פליגי הראשונים כנ"ל.

בשבוע הבא בעז"ה נמשיך ונדון בדין יאוש בקרקע ונשתקע שמו, והעולה לפשוט הדין בנידו"ד.

### הרה"ג ר' אפרים עמאש שליט"א
ראש בית ההוראה

**שאלה:** ראובן קנה מכשיר פלאפון, וכשהתחיל להשתמש ראה שהכפתורים לא תמיד עובדים ולפעמים צריך ללחוץ כמה פעמים וכו'. לאחר שבועיים התקשר למוכר והתלונן על מכשיר הפלאפון. המוכר השיב שיבא לחנות ויטפל בו.

ראובן לא היה לו זמן והמשיך להשתמש למרות התקלות. ולאחר חצי שנה הגיע לחנות וטען שהוא מקח טעות. בעל החנות טען שכיון שהשתמש חצי שנה לא יכול לטעון מקח טעות. עם מי הדין?

**תשובה:** השו"ע (חו"מ סימן רל"ב סעיף ג') פסק שאם הקונה השתמש בחפץ אחר שראה את המום "הרי זה מחל". לפי"ז בנידון השאלה שראובן השתמש בפלאפון הרי מחל.

אלא שראובן טוען שלא ידע הלכה זו, ובשום אופן לא מחל אלא כל יום חשב ללכת לחנות לתבוע מקח טעות ולא התפנה לכך עד חצי שנה.

אכן בספר אורחות משפט נסתפק בזה ונשאר בצ"ע. אך הפת"ש (סק"א) השיג עליו שפשוט שחז"ל לא חילקו ובכל אופן נחשב מחילה.

אולם מדברי הבדק הבית (חו"מ סימן קנ"ד סל"ח) נראה דס"ל שמי שלא יודע הדין לא נחשב למחילה, [שם איירי גבי חזקת תשמישין, שהרואה את שכינו מעביר מרזב דרך חצרו ושתק נחשב שמחל, וכתב הטור בשם הגאון שלא נאמן התחתון לומר שלא ידע שצריך למחות, והב"י כתב שמי שלא יודע את הדין לכאורה יש להאמינו שלא מחל, ונשאר בצ"ע].

לדברי הבדק הבית משמע שיכול לטעון מקח טעות. אלא שא"כ המקח בטל למפרע ונמצא שהשתמש במכשיר שלא שייך לו במשך חצי שנה, ומעתה יש לדון אם חייב לשלם דמי שכירות על מכשיר הפלאפון.

ובכן נחלקו בזה השו"ע והרמ"א (חו"מ סימן רל"ב סעיף ט"ו), דלדעת השו"ע חייב לשלם עבור ההשתמשות שהשתמש, ואילו לדעת הרמ"א פטור מלשלם, [עיין עוד בספר זכור לאברהם (חלק ט' סימן רל"ב תשובה י"ד) מה שהארכנו שם].

**העולה להלכה:** אם ניכר הדבר שראובן לא ידע הלכה זו כלל ולא מחל בשום אופן, לא נחשב למחילה, ויוכל לטעון מקח טעות.

אך אם המוכר לא מאמין לו, לא נוכל להוציא ממנו ממון, ועל כן יש לפשר ביניהם.

## שואל ומשיב
שאלות שנשאלו בבית ההוראה

**שאלה:** ראובן ואשתו מוזמנים להורים לסעודה ראשונה של שבת. ההורים גרים במרחק הליכה של חצי שעה. לכן נוסעים אליהם שעתיים לפני שבת ובלילה חוזרים ברגל לביתם. איך עליהם לנהוג בהדלקת נרות של שבת?

**תשובה:** צריכים להשתתף בשמן של ההורים ע"י שישלמו פרוטה או ע"י קנין בשמן (שו"ע או"ח סימן רס"ג ס"ז). שכן ע"י הדלקה נפרדת בבית של ההורים לא יוצאים י"ח שאין להם חדר מיוחד להם.

ואמנם המ"ב שם (ס"ק ל"ג) כתב שאם סמוך על שולחן בעה"ב הרי הוא כבני ביתו, וא"צ להשתתף בפרוטה. אך היינו דווקא כשסמוך על שולחן בעה"ב בקביעות (מ"ב סימן תרע"ז ס"ק י"ד), וכאן אפי' לשבת שלמה אינו סמוך על שולחן בעה"ב.

כמו כן צריכים ראובן ואשתו להשאיר אור דלוק בביתם לכ' שבת, מפני שלום בבית אך לא יוצאים בזה יד"ח הדלקה כיון שמדליקים אור זה לפני פלג המנחה, לכן צריכים לצאת י"ח ע"י שישתתפו בהדלקת ההורים.

**שאלה:** מה הדין בחור שמתארח אצל משפחה ולא מדליקים עליו בבית (כגון שההורים שלו נסעו), וגם אין לו חדר מיוחד, איך עליו לנהוג בהדלקת נרות שבת?

**תשובה:** בנידון זה דעת הגרש"ז אויירבך זצ"ל שכיון שאוכל כל השבת אצל המשפחה נחשב כאחד מבני הבית ולא חייב בהדלקה.

ואילו דעת המ"ב (סימן תרע"ז ס"ק י"ד) והגרי"ש אלישיב זצ"ל (דרשו, הערה 44) שחייב להשתתף בפרוטה, דאינו נחשב בן בית בשביל שבת אחת. וכן נראה שהיא דעת מרן הרב עובדיה זצ"ל שאינו נחשב בן בית, ולפי"ז מחוייב להשתתף בהדלקת המארחים.

אלא שמ"מ דעת הרב עובדיה זצ"ל שפטור מהדלקה משום שתולין בסתם שבעה"ב הקנה לו שמן, כמו שנותן לו שאר צרכיו (חזו"ע חנוכה עמ' קמ"ה). ומעתה אם בעה"ב לא יודע שצריך להקנות לו, [וכן במציאות לא יודעים הלכה זו שצריכים להקנות] חזר הדין שמסתמא לא הקנה לו.

לכן למעשה צריך הבחור להשתתף בפרוטה או לזכות בחלק מהשמן.

**שאלה:** אשה הכינה עיסה לחלות לכ' שבת. בתה שהיא בת מצווה בקשה מהאמא שתתן לה להפריש חלה באשר רוצה לזכות במצוות הפרשת חלה. האם יכולה האמא ליתן לבת לזכות במצוות חלה?

**תשובה:** לפי הדין בעלת העיסה צריכה להפריש חלה או שליח של בעלת העיסה, לכן לא יכולה הבת לזכות במצווה אלא יכולה להפריש בשליחות האמא והמצווה היא של האמא.

לכן אם רוצה הבת לזכות במצווה צריכה לזכות בעיסה, ואח"כ תוכל להפריש בעצמה בלי שליחות, (רמב"ם פ"ד מתרומות ה"א, דרך אמונה שם סק"א, אור לציון ח"ב עמ' ע"ח, תוס' בנזיר י"ב. ד"ה מ"ט).

## טאבו משותף כהלכה
הרה"ג ר' יואב סימן טוב שליט"א

**לשאלות ובירורים ניתן לפנות ללשכה לממונות – 'זכור לאברהם'**

**המשך הנידון ביזם שמכר דירה לכמה רוכשים בטאבו משותף – מקרה ט'**

לאחר סיום כל הדיונים, נכנסו לשגרה, הגיע החורף הראשון והתחילו הבעיות, בחלק נכבד מהדירות הייתה רטיבות ממי גשמים, ולא רק הייתה רטיבות בתקרה, אלא גם ארונות נהרסו ועוד חפצים.

כשתבעו את היזם, הפנה אותם אל הקבלן הערבי, שקיים בהם את הפסוק 'אשר פיהם דיבר שווא וימינם ימין שקר', והתכחש לכל סוג אחריות באשר היא.

ולא זו בלבד אלא הפנה אותם אל היזם באומרו שאינו חייב להם מאומה באשר לא חתם מולם את הסכם הבנייה.

בראותם שאין להם ברירה תבעו את היזם לדין תורה, אך גם כאן התחילה סחבת כיוון שהיזם טען כי אין סמכות לבורר לפסוק בדיון זה, כי כל סמכותו הצטמצמה אך ורק לתקופת הבניה ולא על דיונים בהמשך, ואף התנגד לכך שהבורר יכריע על ויכוח זה האם יש לו סמכות לדון כאן או לא.

תשובה: א. ראשית כל יש לדון למי הסמכות לדון בדין זה, ונראה מאחר והאחריות הינה על איכות הבנייה, וכל עוד יש חדירת מי גשמים ובמיוחד בגשמים הראשונים הרי זה כהוכחה על כך כי הבנייה מתחילה לא הייתה תקינה, ומשכך הרי היזם לא מסר את הדירות כפי התחייבותו, לכן נראה כי הבורר שנקבע למשך תקופת הבנייה לא סיים את תפקידו ויכול לדון את הצדדים.

ב. אמנם את ההחלטה על כך לא יוכל הבורר לקבל, משום שאינו יכול להחליט כי הוא הבורר המוסכם כל עוד ויש ויכוח על כך.

בשבוע הבא בעז"ה נביא את החלטת הבורר בעניין.

## משיב כהלכה
מאמר מרבני ההוראה

**הרה"ג שמעון מנשה שליט"א**

**שאלה:** ראובן נזדמן לביה"ח והזמין מגש פיצה בהכשר רבנות, והנה שם לב שהאופה האחראי על אפיית הפיצה הוא גוי, אולם כשבדק מי בעל העסק ראה שהינו בבעלות של ישראל, וכעת שואל אם מותר לאכול את הפיצה, או שיש לו לחשוש לפת עכו"ם?

**תשובה:** בטור ובב"י (יו"ד סימן קי"ב), וכן בש"ך (שם ס"ק ז') מבואר כי פת ישראל אין לה היתר של פת פלטר לכו"ע, אלא ע"י הדלקת התנור וזריקת עץ וכדו'.

אבל כיון שבדרך כלל הישראל הוא המדליק את התנור, א"כ שרי.

ואף אם יש ספק אם הדליק ישראל את התנור נראה דיש להתיר, כמבואר שם בש"ך (ס"ק כ') שאם יש ספק אם ישראל הדליק את התנור שרי, דספיקא דרבנן לקולא, ע"ש. וק"ו שמסתמא הדליק ישראל את התנור. [ועוד יש לצרף כי הרבנות שנותנת הכשר מקפידה על השארת דבר הדלוק כעין גוף חימום שדלוק כל הזמן, דהוי כהשלכת קיסם].

ואף שפיצה י"א שברכתה מזונות ולא הוי פת, מכל מקום כיון שאם יקבע ע"ז סעודה מברך המוציא, חשיב לחם [כמבואר ברמ"א שם סעיף ו'].

אמנם היה אפשר לדון שתיאסר הפיצה מחמת הגבינה הצהובה וכן שאר דברים שעליה, דבשעה שנאפו נאסרו משום בישולי עכו"ם.

אלא שי"ל דאין הפיצה נאסרת בכך, דלא מבעיא לפי מה שכתב בשו"ע (שם סעיף ו') שביצים הטוחים על פני הלחם אינו נאסר, אלא אף לדעת הרמ"א שם שאסור בכך, מכל מקום כל מה שנותנים על הפיצה הוא נאכל כמות שהוא חי.

אם כן י"ל ממה נפשך, דאי מטעם הקמח שיש בפיצה א"כ הרי הוא כלחם ושרי כנתבאר לעיל, ואי מטעם מה שעליו גם כן שרי כיון שהוא נאכל כמות שהוא חי.

[משא"כ ביצה שאסר הרמ"א הרי היא נחשבת כדבר שאינו נאכל כמות שהוא חי, כמבואר בשו"ע (יו"ד סימן קי"ג סעיף י"ד), ולכן ביצה דווקא אסר הרמ"א].

**העולה להלכה:** מותר לראובן לאכול את הפיצה לכו"ע, ואין חשש כלל לפת עכו"ם.

העלון מוקדש לע"נ מכלוף בן עליזה | רחל בת אסתר ע"ה

**בית הוראה 'עושה שלום'**
רחוב אש קודש 6 ביתר עילית
02-3750741
ניתן מענה לשאלות בהלכה בין השעות 8:00-00:00

**לשכה לממונות 'זכור לאברהם'**
055-6743601
Zachor123456@gmail.com

**להנצחת העלון או לקבלתו במייל**
BeitHoraaOsehShalom@gmail.com